

# Hvør fær studningin

Tað tykist at vera sera populært í politiska orðaskiftinum at tosa um allan tann «studning», ávísir bólkur av fiskimonnum fáa úr landskassanum. Seinast hoyrdu vit lógmann undir orðaskiftinum um figgarlógina tosa um hetta «óskila», ið hann vildi fáa skil á sum skjótast. Tað kann sigast nógv meir aum hetta mál enn rúm er fyri í eini slíkari grein. Tá toað veður um mann-ingarpart, er tað fyri eitt skip, sum er í vinnu alt árið, og tí krevur meir enn eina manning. Og talan er um eitt samlað arbeiðstímat, sum kanska er fleiri ferðir tað tey flestu á landi fáa sína árslen fyri.

Henda greinin skal tóm mest snúgva seg um, hvør ið fær allan henda «studningin», og visast skal á, at nuverandi pris-útrokningaráttur gevur eina heilt skeiva mynd av hesum.

Hetta skal verða vist við einum dømi. Tað fiskaslag sum fær mest av «studningi» er upsi. Tað er nógvur upsafarmleisur, men her skal verða vist útrokningin av framleisluni til USA, sum samsvarar

rættuliga væl við miðal-prisin. Men henda útrokning sær nakað soleiðis út: Samlað söluvirði av flaki, fars og slógv

kr. 13,57 pr. kg.  
Av hesum fara hesar útreiðslur frá í framleislulíðinum:

**Farmagjald** 1,23  
**Trygging, renta, vørgjald** 32  
**Gjald til fiskasøluna** 23  
**Tilvirkingarløn** 3,30  
**Pakktilfar** 52  
**Parturin hjá flakavirkinum** 2,62

**Útreiðslur tilsamans** 8,22

Eftir eru 5,35 ið er tann upphædd pr. kg.

Flak, sum virkið hevur ráð at gjalda fyri fiskin. Við 47% úrtøku verður her talan um ein avrokningarprið uppá kr. 2,52. Hetta er alt ov lítið fyri at tað kann loysa seg at fiska upsa, og tí verða kr. 1,48 lagdar afturat avrokningarpriðinum, soleiðis at avreiðingarpriðurin verður kr. 4,00.

Í tí almenna orðaskiftinum verða hesar kr. 1,48 so tann studningur, sum skip og fiskimenn fáa, og

út frá hesum verður tosað um drenið úr landskassanum. Men hetta er fullkomiliga misvisandi. Sum tað sæst av tølunum omanfyri er tann parturin av samlaða söluvirðinum, sum verður útgoldin sum pris, bert eini 40% av

**Kr.**  
**Söluvirði** 13,57  
**Farmagjald** 1,23  
**Trygging, renta, vørgj.** 32  
**Gjald til fiskasølu** 23  
**Tilvirkingarløn** 3,30  
**Pakktilfar** 52  
**Skiftisavlop** 2,62

**Útreiðslur tils.** 8,22  
**Eftir til pris** 5,35

Úrtøkan er 47% og gevur hetta í avrokningarprið Afturat hesum kemur studningur, og er hann 40% av samlaða studninginum pr. kg. ráfisk uppá kr. 1,48

Avreiðingarpriður

partar í hesi framleisluni. Tá er als ikki tikið við tað samfelagsliga tapið av eini slíkari støðu. Tað hevur nógv verið tosað um, hvat lið ráfiskagrunnurin skal liggja í. Sjálvur haldi eg ikki, at tað hevur tann stóra beinleiðis týðningin. Men nuverandi skipanin er órimilg yvirfyri teimum sum veiða. Tá ið restar í,

verði minst hjá teimum sum arbeiða við framleisluna, t.v.s. arbeiðsfólk og flakavirki.

Ti er hesin studningur ikki bert til teir sum veiða, men eins nógv til allar

eru tað teir, sum fáa studningin, og eftirhondini ljóðar meira og meira á prátinum, sum um tað var talan um sosialhjálp, og ikki tað, at fingin verður ein rimilgur partur av eini framleisluni.

Hetta eigur at verða broytt. Ofta hevur verið tosað um ráfiskagrunnin, men eingin hevur nakrantíð havt nakað uppskot

framleidda vøru, og tær kr. 1,48 pr. kg. ráfisk, sum latið verður til upsa, svarar tá til kr. 3,15 pr. kg. flak. Eftir hesum uppskoti kemur útrokningin at siggja soleiðis út:

|                                                                                                     | Part av studn. | Studn. | Útr. aft. studn. |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|--------|------------------|
| 13,57                                                                                               |                |        | 13,57            |
| 1,23                                                                                                | 9%             | 0,28   | 95               |
| 32                                                                                                  | 2              | 0,06   | 26               |
| 23                                                                                                  | 2              | 0,06   | 17               |
| 3,30                                                                                                | 24             | 0,76   | 2,54             |
| 52                                                                                                  | 4              | 0,13   | 39               |
| 2,62                                                                                                | 19             | 0,60   | 2,02             |
| 8,22                                                                                                | 60             | 1,89   | 6,33             |
| 5,35                                                                                                |                |        | 7,24             |
| Úrtøkan er 47% og gevur hetta í avrokningarprið                                                     |                |        | 3,40             |
| Afturat hesum kemur studningur, og er hann 40% av samlaða studninginum pr. kg. ráfisk uppá kr. 1,48 |                |        | 60               |
|                                                                                                     |                |        | 4,00             |

partar í hesi framleisluni. Tá er als ikki tikið við tað samfelagsliga tapið av eini slíkari støðu.

Tað hevur nógv verið tosað um, hvat lið ráfiskagrunnurin skal liggja í. Sjálvur haldi eg ikki, at tað hevur tann stóra beinleiðis týðningin. Men nuverandi skipanin er órimilg yvirfyri teimum sum veiða. Tá ið restar í,

um, hvussu hann skal skipast øðrvísi. Men eg fari at loyva mær at skjóta upp, at tann veitti «studningurin» gjøgnum ráfiskagrunnin verður álíknaður øll líðini í framleisluni í mun til tann partin av «køkuni», sum teir fara við.

Her er eitt uppskot um, hvussu hetta skal gerast. Roknað verður her við

Á henda hátt fáa vit fyri so vitt sama studning, men nú verður hann býttur út til allar, so sjálvt fiskasølan fær tann studning, sum hon eftir øllum at døma hevur fyri neyðini, tí ikki er møgult at fáa hægri prisir.

Hesi tøl vísa eisini, at studningurin, sum eftir

Framhald á síðu 8

## Duldur heilatváttur

Í seinastuni hevur m.a. Hogni av Heiði skrivað greinir í blaðið um skrivfrælsið her hjá okkum, og sett spurnar- tekin við ta «frælsu pressuna». Hetta skal bert vera eitt iskoyti til tað Hogni skrivar, tí eg haldi áskoðanir hansara vera eina góða mótvækt móti tí paranoida russarhatri, sum ger um seg í Føroyum fyri tíðina, og sum fer so langt at tað gongur út yvir ósekar sjómenn. Ikki eri eg so kunnugur við sovjetisk víður-skifti, at eg kann stilla meg upp, sum Hogni, og verja teirra skipan. Men mær sýnist sum hevur hann somu trupulleikar at dragast við heima hjá okkum, sum ymiskir aðrir hava har eysturi.

Tað hevur verið sagt, at virknasti heilatváttur er hann sum virkar í tí duld, uttan at offrið veit av tí. (Beinleiðis ideologisk kúging av fólki virkar haraftur- móti einans tá ein sterk valdsskipan stendur aftanfyri, sum kann hótta tey vantrúgvandi við revsing).

Ein tilfukur duldur heilatváttur virkar gjøgnum málbering. Tað

er ikki einans týðningar- mikið hvat vit siga og skriva, men eisini hvussu tað verður sagt. Blóðini eru sjálvandi heft av ávisum politisk- um áhugamálum og gera alt fyri at ávirkar fólki. Men útvarpið er alment, og sigst vera «politiskt ólitað».

Sjálvt um tað sýnist á yvirfløtuni, sum út- varpið er «objektivt» ella «neutralt» so kemur tað týðiliga fram, at so er ikki, um tú kannar mál- borðin í tíðindasend- ingum. Dømi:

1. Kanna eftir nær og hvussu útvarpið nýtir orðið «sonevndur». Neutralir (?) tíðindabera- sig seg altíð fara eftir, hvat felagsskapir, lond ella einstaklingar siga seg eita ella standa fyri. Tá ein tíðindaberi nýtir orð sum «sonevndur» um eitthvørt, so liggur tað klárt at hann ikki tekur hetta í fullum álvara, hvat tað sigur seg eita ella standa fyri. Til dømis havi eg ofta hoyrt «sonevndur» framman- fyri navnið á felags- skapum, ið nevna seg «frælsisrørslur» kring um heimin. Nú veit eg at nógvir sosialistar ikki meta Sovjetsamveldið

og tess flokk at vera sosialismu. Men aldri havi eg hoyrt útvarp vestanfyri nýta orðini «sonevndur» sosialistisku londini» ella «sonevndi sovjetisk kommunista- flokkurin». Hvi ikki? Tí endamálið er, at lurtarar skulu seta líkatekin millum socialismu/ kommunismu og tað, sum verður gjørt har eysturi. So er vegurin ikki so langur til at nevna fólki her heimi «KGB-agentar» ella «russaraspionir».

2. Hvussu verða leið- arar í ymiskum londum nevndir í útvarpinum? Tað hevur ymiska ávirkan, um tú nýtir orð sum «leiðari», «valds- harri», «færari» «ríkis- leiðari» ella «forseti». Bresnjeff var valdur for- seti, men meg minnist hann aldri nevndan annað enn «leiðari».

Harafturimóti minnst meg aldri hava hoyrt talað um «kapitalistiska leiðaran Ronald Reagan» í útvarpinum, ella um «monopolkapitalistisku stjórna í USA». Tað kann sjálvandi vera ivi um, hvat ið er meir demokratisk, peninga- sjónleikurin «forsetaval» í USA ella flokksbossaval

í Sovjet. Løgmaður her er ikki beint «fólkavald- ur».

3. Legg merki til munin millum dentin, ið útvarpið leggur á brots- verk móti mannaættini ymsastaðni. Her skal ikki takast støða til hvørki PLO, Ísrael ella støðuna í Miðeystri ann- ars, men ikki var mikið av blóðugum orðum og nærgangandi frágreið- ingum um terrorbumb- ingina av Beirut sum kravdi ótal túsundir av dripnum og særdum oseikum, meðan ein bumba í einum vertshúsi varð málað uppá vegg- in í nærum heili tíðinda- sending. Ikki tí — tað er nógv ræðuligt, men leggið bara merki til munin — brotsverkinu eru málað út alt eftir hvør fremur tey.

4. Tá talan er um per- sónar, so er rasisma ofta uppi. Tað verður til dømis altíð sagt, um ein maður er «litaður» ella um ein kvinna er «kvinnulig». Undirfor- staðið, at so skulu vit vænta okkurt serligt av viðkomandi, ella kanska ikki ov nógv. Aldri verður sagt «ólitaði mannligi forsetin Reagan» men haraftur-

ímóti «litaða forseta- evnið Jesse Jackson». Aldri «litleysa minni- lutadikturari í Suður- afrika». Ella «mannliga drápsmannaklikan í Chile». Hvør vildi dámt um sagt varð «reyð- hærda forsætisráð- kvinnan í Bretlandi» ella «óbarberaði ónos- ligi Arafat segði á fundi í Sameindu Tjóðunum í gjár, at nú var hin spika- feiti hálvskalluti Sharon farin út um øll mørk í sínum blóðtosta?»

Nú er tað so, at út- varpið í veruleikanum er umboðsmaður fyri út- lendskar tíðindastovur, og helst ger lítið sum onki við viðgerðina av tíðindunum. Kanska hevði tað økt um «objek- tiviteten» um amerik- anska propagandan varð fylgd av russiskari frá «TASS» afaná, so vitstu vit at talan var um «litað» tíðindi og at vit sjálvi áttu at taka støðu til tey. Men tá tíðindini verða borðreidd sum sannleiki, hugsa vit ikki altíð um tað.

(Er tað ikki so, at tá okkurt verður kunngjørt frá «TASS», so verður tað sett upp sum «sov- jettiska tíðindastovan TASS vil vera við, at...»

men aldri havi eg hoyrt at «Reuter-tíðindastov- an vil vera við at...».

Og so sjónvarpið. Nú er tað so, at danskir tíðindamenn og journa- listar oftast eru kritiskir og djarnir — meir enn føroyskir. So tað bílar onki at vit fáa danskt «TV-aktuelt» inn í stov- una fyri at beta um út- varpið.

Men tað er týðuligt, at hetta sjónvarp fylgir eini politiskari linju.

Ofta verður nevniliga tað besta í donskum sjónvarpi ikki tappað av føroyinginum í Key- mannahavn. Tað er oftast tað mest líkasæla og útvatnaða, stødu- leysa tilfarið sum kemur henda vegin. Menn eru so ræddir fyri hvat føroyski siggjarn «tolir». Hann tolir bert «undirhald» so hann kann slappa av eftir arbeiðstíð. Skal so sjón- varpið vera doyðandi heldur enn mennandi?

Livst so spyrst, segði maðurin og vendi sær á divanini.

Ólentur konsul